

20.6.2011

Uddâ haldáttâsohjeml tuárju sâmikulttuur

Vástuppeeivi adelui olgos Katainen I haldáttâs haldáttâsohjeml. Ohjeml lii historjállâš sâmmilij tááhust. Vuossâmuu keerdi haldáttâsohjeml lii asâttum ulmen sâmikulttuur já sâmmilij vuoigâd-vuodâi olesváládlâš ovedem.

Stuorrâ uási sâmitige taan vaaljâpaje tehálumosijn uulmijn láá kirjejum haldáttâsohjemlân. “Lam uáli tuđávâš haldáttâsohjeml kuávdášlâš linjiimáid. Haldáttâsohjeml tuárju nuuvt sâmikielâ, árbi-vuáválii tiäđu, kielâiäláskitemohjeml já oovded säämi kulttuurjiešmeridem”, muštâl sâmitige saavâjodetteijee Klemetti Näkkäljärvi, kote uásalistij še sâmitige ovdâsteijen haldáttâsráđádâlmáid.

Haldáttâsohjeml asâttuvvoo ulmen ILO 169-sopâmuš ratifisistem. Veikkâ ILO 169-sopâmuš ratifisistem lii lamaš Suomâ ulmen jo kuhháá, te kuássin ovdeláá äšši ij lah kirjejum haldáttâsohjemlân. “Haldáttâsohjeml ulme tuárju tave-eennâmlii sâmisopâmuš jotkâráđádâlmijd” uáiná saavâjodetteijee Näkkäljärvi. Sâmitige toohâm iävtuttâsah eennâmkevttim stivrimvuáhâdov udâsmitmân šoddii meid kirjejud haldáttâsohjemlân. Haldáttâs čoonnâs ovdediđ eennâmkevttim stivreijee lahâasâttâs čielgâsmitmâin já uásalistmâin algâaalmugijd kyeskee aalmugijkoskâsii oovtâstpaargon algâaalmugij tuodâlii suojâlem naanoodmân. “Linjim tuárju meiddei biodiversiteetsopâmuš artikla 8(j) olášutem. Artikla 8(j)-pargojuávkku loppâraportistis iävtut eennâmkevttim stivreijee lahâasâttâs ovdedem” čielgee Näkkäljärvi ääši tuávváá.

Haldáttâsohjeml čoonnâs nanodiđ puásituálu ovdedem já njebžilittiđ puásituálu vaahâgsajan-mâksimvuáhâdov. Kuálâstus uásild haldáttâsohjeml čoonnâs olášuttiđ tárbulijđ tooimâid vajâldeijee kyelinaalij suojjâlmân.

Sâmitige algust láá tääl Suomâst valmâštâlmin iävtuttâs sâmikielâi iäláskitemohjemlân. Iävtuttâs ohjemlân valmâštuvá taan ive loopâst. Haldáttâsohjeml čoonnâs olášuttiđ sâmikielâi iäláskitemohjeml, ton resurssistem já lâjidiđ pissoo toimâmyenster sâmikielâi iäláskitmân. Haldáttâsohjeml linjee säämi kielâlijđ vuoigâd-vuodâid viđâsubboht-uv. Haldáttâs čoonnâs turviđ sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâid sâmikielân já ráhtiđ aalmuglii kielâstrategia. Strategiast já oovdedmist kiddejuvoo eromâš huámâšume sâmikielâ, romanikielâ sehe seevvimkielâ sajattâhân.

Haldáttâsohjeml čoonnâs udâsmittiđ aalmuglii biodiversiteetstrategia, pištee ovdânem ohjeml já olášuttiđ uhkevulâžij luándutiijpâi toimâvuávám. Biodiversiteetstrategia olášutmist čoonnâs haldáttâs turviđ säämi kulttuurlii vyevi já äärbi kevttiđ luándu. “Sâmikulttuur táarbuid haldáttâs tuárju tai linjiimijguin olesváládlávt. Aalmuglii pištee ovdânem strategia uáassin lii sâmmilij jieijâs pištee ovdânem strategia. Aalmuglâš artikla 8(j)-pargojuávkku lii ráhtám viđdes iävtuttâs uddâ biodiversiteetstrategian sâmikulttuur kyeskee toimân. Uhkevulâžij luándutiijpâi toimâvuávámist lii haldáttâs čonâsâm čielgid máhđulâšvuodâid udâsmittiđ puásituálulaavá, ton olášuttem sehe puásituálu toorjâhaamijđ nuuvt, et toiguin puávtáččij pyerediđ uhkevulâžij já čalmeestanettettee luándutiijpâi tile já siämmâst olášuttiđ biodiversiteetsopâmuš algâaalmugijđ kyeskee kenigâsvuodâid (artiklah 8j já 10c). Linjiimeh láá sâmikulttuur já sâmmilâšpuásituálu tááhust tuodâi pyereh. Sâmitige lii porgâm já parga ain-uv korrâsávt pargo tai strategiai já ohjemlij valmâštâlmân já olášutmân” Näkkäljärvi muštâl.

Haldáttâsohjeml lii láá valdum vuotân sâmitige toohâm iävtuttâsah säämi kulttuurjiešmeridem oovdedmân já ton resurssistemân. Haldáttâsohjeml čoonnâs ovdediđ säämi kulttuurjiešmeridem já ton toimâmiävtuid. “Taat lii tuodâi tehálâš linjim. Haldáttâsohjeml šadda pyehtiđ lase máhđulâšvuodâid sâmitiigán já kirjiimij olášuttem vátá noonâ sâmitige resurssistem” Näkkäljärvi uáiná.

Sämiääših šaddeh lede uáinusist haldáttásohjem olášutmist vijdásubboht-uv. Haldáttás ráhtá vaaljápaje ääigi olmoošvuogáduođápoolitláš toimáohjelmân. Olmoošvuogáduođápoolitláš toimáohjelmist šaddeh kiedávuššâmnáál meid sämmilij vuoigáduođah. Haldáttásohjemist lii linjijum meiddei Meccihaldáttáslaavâ sajattâh. Metsähaldáttás šadda siäilud oleslâžžân. “Haldáttásohjeml čoonnâs meid anneeđ huolâ vyeleebtásásii maadijviärmáduv oornigist táálunkuávluiäláttásâi já meccituálu toimâmiávtui torvejejee vuovvijn. Linjim lii tehálâš já tuárju eromâšávt Njeellim maadij vuádupyeredem, ko maadij lii tehálâš nuorttásämmilij iäláttássáid” iätä Näkkäljärvi.

Haldáttásohjeml Interneetist.

Artikla 8(j)-pargojuávhu loppâraapoort.

Lasetiäduh: saavâjodettejee Klemetti Näkkäljärvi